

3D-printen en intellectueel eigendom

Dankzij additive manufacturing kunnen vrij eenvoudig bestaande en nieuwe onderdelen worden geprint. Maar mag je zomaar een bestaand product namaken met deze techniek? Wanneer krijg je te maken met intellectueel eigendom of plagiaat? En hoe kun je je eigen 3D-geprinte objecten beschermen tegen illegale kopieën? Advocaat Hub Dohmen over deze complexe vragen.

Tekst **Evi Husson**

► “Intellectueel eigendom (IE) kan bij 3D-printen op meerdere plekken een rol spelen. Denk bijvoorbeeld aan de software voor de aansturing van de printer. Op software die technologie aanstuurt, zit vrijwel altijd IE, auteursrecht of rust een patent. Daarin verschilt 3D-printen niet veel van andere technieken. Je betaalt doorgaans een licentie voor het gebruik van de software”, zegt advocaat Dohmen.

Scan, bewerking of volledig nieuw

Kijk je naar de objecten die je wil 3D-printen, dan kun je die onderverdelen in verschillende typen. “3D-objecten ontstaan (1) doordat ze zijn afgeleid van een scan van een bestaand object; (2) ze zijn een bewerking van een bestaand product of (3) ze zijn volledig nieuw ontworpen en de 3D-print is het eerste object in *real life*. Wat de ontstaansgeschiedenis is, zorgt voor een groot verschil in IE-benadering.”

Afgeleid van een object

Is het 3D-object afgeleid van een bestaand object, dan moet men zich afvragen of er een illegale kopie is gemaakt van wat al bestond. “Juridisch speelt de techniek die daarbij wordt gebruikt – 3D-printen of anders – geen rol. Met 3D-printen is het alleen veel eenvoudiger geworden om iets na te maken. Met andere woorden, zodra je iets namaakt wat al bestaat, moet je uitzoeken of het originele object IE-beschermd was met model- of auteursrecht of een patent. Neem een voorbeeld uit een andere branche. Op beschuitjes die zijn voorzien van een inkeping om ze eenvoudiger uit de verpakking te halen, rust een patent. Het gaat om een technologische bescherming waarbij het eindresultaat lijkt op een designbescherming.”

Auteursrecht

Maar niet alle intellectuele eigendommen zijn geregistreerd in registers. “Octrooien op technische uitvindingen kunnen we vrij eenvoudig terugvinden in octrooidatabanken. Een be-

schermd uiterlijk kan zijn geregistreerd en dus terug te vinden zijn in modellendatabanken. Maar de bescherming van een uiterlijk van een object kan ook gebeuren door een ongeregistreerd modelrecht of auteursrecht, die beide vanzelf ontstaan. Zodra je iets op creatieve wijze ontwerpt en produceert – een gedicht, tekst of object – zit er automatisch auteursrecht op. Een copyright-symbool plaatsen is niet noodzakelijk om toch auteursrecht te hebben.” Ontwerpers biedt auteursrecht een groot voordeel. Bedrijven geeft het veeleer kopzorgen. “Wie een bestaand object wil doorontwikkelen of namaken omdat bijvoorbeeld een onderdeel stuk is, weet niet meteen of dit mag. Mijn advies aan bedrijven is daarom om de keten terug te lopen en contact op te nemen met de producent van het bestaande product dat men wenst te reproduceren. Bij deze producent kan men navragen of deze hiervoor toestemming geeft.”

Vaak zullen bedrijven melden dat dit niet is toegestaan. “Als bedrijf moet je je in dit geval afvragen waarom het niet is toegestaan. Rekent de ander een onredelijke prijs? Is het product dit niet waard? Zit er veel ontwikkelingswerk in het object? Mogelijk leidt dit tot de vaststelling dat er intellectueel eigendom op zit aangezien er een bepaalde innovatie of creativiteit zit in het product. Dat voorwerk vertaalt zich in de prijs. Lijkt het echter om puur een prijsbescherming te gaan, dan kan een onderneming in overleg met een jurist dieper graven naar eventuele auteurs- of modelrechtelijke bescherming.”

Nieuw ontwerp

Is een ontwerp nog nooit eerder geproduceerd, dan zullen andere vragen moeten worden gesteld: “Wie is de eigenaar van het ontwerp of het digitale bestand? Wie is de rechthebbende van het te printen product? Wie heeft de ontwerpfile gemaakt? Niet altijd is een antwoord eenvoudig te geven. Behoudt een opdrachtgever bijvoorbeeld het intellectuele eigendom wanneer hij schetsen en ideeën aanlevert aan een externe cad/cam-ontwerper die dit technisch vertaalt naar een

file? Als dit louter een technische vertaling is, ontstaat er geen nieuw intellectueel eigendom. Maar voegt hij toevoegingen en verbeteringen toe, dan wordt dit een grijs gebied. IE vooraf bespreken, is wellicht geen overbodige luxe.”

Printproviders

3D-print-providers die hun faciliteiten aanbieden waar anderen hun ontwerpen kunnen printen, zullen vooraf eveneens moeten nadenken over IE en aansprakelijkheid. “Is het bedrijf dat 3D-faciliteiten aanbiedt medeaansprakelijk mocht bij het printen van een object op zijn printer inbreuk zijn gepleegd op IE? 3D-print-providers zullen vooraf moeten bepalen welke positie ze willen innemen. Ze kunnen een platform aanbieden waarin ze modereren en volledig toezicht houden. Hiermee kunnen ze gebruikers vragen om te bewijzen of ze het recht hebben om te printen. Bij volledig toezicht is het redelijk dat de provider medeaansprakelijk wordt gesteld indien er wat misgaat rond IE.

Kiest de provider om niet te modereren en louter de faciliteit aan te bieden, dan zal hij duidelijk moeten aangeven dat hij niet aansprakelijk mag worden gesteld voor inbreuk op IE bij datgene dat wordt geprint. Aan te bevelen is dat hij daarbij ook een *notice & take down*-beleid hanteert. Zodra hij een signaal krijgt dat er met het printen van een object inbreuk is gepleegd op iemands intellectueel eigendom, heeft hij het recht om de betreffende account meteen af te sluiten tot er opheldering is. Dit beleid is een belangrijke sleutel in de aansprakelijkheidsvraag rond IE bij 3D-print-serviceproviders als je niet modereert.”

Voorkomen dat eigen ontwerpen worden gekopieerd

Tegelijkertijd heerst de angst bij maakbedrijven dat hun ge3D-printe objecten door anderen worden gekopieerd. “Om dat te voorkomen, kunnen ze in eerste instantie vooral niet-juridische stappen ondernemen. Denk aan het programmeren van loze regels in software die geen invloed hebben op het eindresultaat. Als blijkt dat iemand jouw software onrechtmatig kopieert, dan kun je eenvoudig bewijzen dat er een onrechtmatige kopie is gemaakt door erop wijzen dat zelfs de ‘softwarefout’ mee is gekopieerd.”

In het fysieke object kunnen bedrijven watermerkachtige elementen opnemen. “Deze elementen hoeven niet noodzakelijk functioneel te zijn, maar zorgen voor een bepaalde herkenbaarheid. Denk bijvoorbeeld aan een logo. Er lopen momenteel zelfs pilots om een chip met kenmerken van het product mee in het product te printen. Deze chip kan vervolgens communiceren met de cloud. Mijn advies is om creatief te zijn en constructies te bedenken die functioneel interessant zijn en tegelijkertijd je ontwerp auteursrechtelijk beschermen.”

“Het juridische gedeelte is wat mij betreft het sluitstuk. Dit moet je niet vergeten, maar is niet de eerste maatregel die je moet nemen. Wil je IE juridisch vastleggen in verkoopovereenkomsten, dan kun je bijvoorbeeld een clause opnemen in de koopvoorwaarden. Dit hoeft niet omvangrijk te zijn, maar het moet wel kloppen met de ontwikkeling van de wetgeving, want ook deze ontwikkelt zich. Even afstemmen met een jurist kan veel kopzorgen achteraf voorkomen.”

